

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.12.2007, sp. zn. 25 Cdo 113/2006, ECLI:CZ:NS:2007:25.CDO.113.2006.1

Číslo: 93/2008

Právní věta:

Právo poškozeného na plnění proti pojistiteli osoby odpovědné za škodu způsobenou provozem dopravního prostředku podle § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. se promlčuje podle § 101 obč. zák. a § 104 obč. zák. (vše ve znění do 31. 12. 2004).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 12.12.2007

Spisová značka: 25 Cdo 113/2006

Číslo rozhodnutí: 93

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Promlčení

Předpisy: § 101 předpisu č. 40/1964Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

O b v o d n í s o u d pro Prahu 6 rozsudkem ze dne 22. 12. 2003, ve znění opravného usnesení ze dne 15. 3. 2004, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 30 044 Kč s 3% úrokem z prodlení od 11. 4. 2003 do zaplacení, řízení co do částky 46 097 Kč s příslušenstvím zastavil z důvodu částečného zpětvzetí žaloby a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že dne 22. 2. 2000 došlo k dopravní nehodě způsobené K. V., řidičkou vozidla zn. Renault Mégane Coupe, která měla s žalovanou pojišťovnou uzavřenou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla. Žalobce, jehož vozidlo zn. Volkswagen Vento bylo při dopravní nehodě poškozeno, uplatnil nárok na výplatu plnění u žalované pojišťovny, která mu však uhradila pouze 36 179 Kč. Podle znaleckého posudku Ústavu silniční a městské dopravy, a. s., vyžádaného soudem, činily celkové náklady na opravu poškozeného vozidla částku 66 763 Kč, s čímž obě strany sporu souhlasily. Námitku promlčení nároku soud neshledal důvodnou, neboť žalobcem uplatněný nárok nemá povahu práva na náhradu škody, nýbrž práva na pojistné plnění (§ 823 obč. zák., § 6 odst. 1, odst. 2 písm. b/, § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb.), proto promlčecí doba se posuzuje nikoliv podle § 106 obč. zák., nýbrž podle § 101 a § 104 obč. zák. v tehdy platném znění, podle nichž promlčecí doba činí tři roky a počíná běžet za rok po pojistné události. Vzhledem k tomu, že k pojistné události (dopravní nehodě) došlo dne 22. 2. 2000, k promlčení nároku nemohlo dojít, neboť žaloba byla podána u soudu dne 21. 2. 2003.

K odvolání žalované M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 11. 5. 2005 rozsudek soudu prvního stupně v napadeném vyhovujícím výroku změnil tak, že žalobu zamítl, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně, neztotožnil se však s jeho právním posouzením. Dovodil, že promlčení nároku nelze posuzovat podle § 101 a § 104 obč. zák., neboť právo poškozeného na plnění vůči pojistiteli škůdce vyplývá z § 427 obč. zák. a jedná se tedy o nárok na náhradu škody, nikoliv na plnění z pojistné smlouvy. Mezi žalobcem a žalovanou nebyla uzavřena pojistná smlouva a neexistuje tak mezi nimi žádný smluvní vztah, týkající se pojištění. Domáhat se práva na vyplacení pojistného plnění přísluší totiž pouze pojištěnému. Žalobce se může domáhat náhrady škody vedle pojistitele i vůči provozovateli vozidla, jehož provozem mu byla škoda způsobena, neboť se jedná o totožný nárok na náhradu škody. Ustanovení § 104 obč. zák. se týká promlčení jen nároků na pojistné plnění. Odvolací soud proto při posouzení promlčení nároku poškozeného proti pojistiteli škůdce postupoval podle § 106 obč. zák. Protože žalobce se dozvěděl o škodě a odpovědné osobě nejpozději dne 18. 5. 2000, kdy mu byla vystavena faktura za opravu poškozeného vozidla, subjektivní promlčecí doba skončila 19. 5. 2002, takže jeho nárok je promlčen.

Proti tomuto rozsudku podal žalobce dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., a podává je z důvodu nesprávného právního posouzení věci podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Dovolatel nesouhlasí s názorem odvolacího soudu, že jeho nárok proti odpovědnostnímu pojistiteli vozidla je nárokem na náhradu škody. Dovojuje, že jeho právo na plnění vyplývá z ustanovení § 822 a násl. obč. zák. a z § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla. Podle ustanovení § 823 obč. zák. náhradu platí pojistitel poškozenému, poškozený však právo na plnění proti pojistiteli nemá, nestanoví-li zvláštní předpis jinak. Tímto předpisem je zákon č. 168/1999 Sb., z jehož samotného názvu vyplývá, že se jedná o zákon upravující pojištění a nikoliv odpovědnost za škodu, a rovněž z jeho ustanovení § 9 vyplývá, že poškozený uplatňuje nárok na plnění a nikoliv nárok na náhradu škody. Pojistná smlouva o pojištění odpovědnosti z provozu motorového vozidla je vždy smlouvou, která se blíží smlouvě ve prospěch třetího, a z této smlouvy má pojistník právo, aby pojistitel za něj poškozenému poskytl plnění podle § 6 citovaného zákona, čemuž předchází uplatnění nároku a souhlas s poskytnutím plnění, což v praxi probíhá konkludentně a dodatečně ve smyslu ustanovení § 794 odst. 2 obč. zák. S poukazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 1094/96 a sp. zn. [25 Cdo 1520/2001](#) dovozuje, že se jedná o zvláštní právo poškozeného na plnění, nikoliv o nárok na náhradu škody, což má význam i pro posouzení otázky promlčení. Uvádí, že zákon o pojistné smlouvě, který nabyl účinnosti později, odstranil možné interpretační nejasnosti § 9 zákona č. 168/1999 Sb. a jednoznačně zakotvil, že v případě přímého nároku na pojistné plnění se právo promlčí nejpozději za tři roky, přičemž promlčecí doba počíná běžet za jeden rok po vzniku pojistné události. Navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Žalovaná se ve vyjádření k dovolání ztotožnila se závěry odvolacího soudu. Podle jejího názoru nelze nárok žalobce posuzovat jako pojistné plnění, neboť mezi žalobcem a žalovanou žádný pojistný vztah neexistoval a pojišťovna je povinna nahradit poškozenému škodu namísto pojištěného provozovatele vozidla, jehož provozem byla škoda způsobena. Nárok žalobce uplatněný na základě § 9 zákona č. 168/1999 Sb. je klasickým případem nároku na náhradu věcné škody ve smyslu ustanovení § 442 a násl. obč. zák., proto se v daném případě promlčecí doba posuzuje podle § 106 obč. zák., nikoliv podle § 104 obč. zák. Žalovaná navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobce zamítl.

N e j v y š š í s o u d jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, účastníkem řízení, zastoupeným advokátem ve smyslu ustanovení § 241 o. s. ř., věc projednal podle ustanovení § 242 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání, které je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., je důvodné. Zrušil proto rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Podle § 822 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2004, z pojištění odpovědnosti za škody má pojištěný právo, aby v případě pojistné události pojistitel za něho nahradil podle pojistných podmínek škodu, za kterou pojištěný odpovídá.

Podle § 823 obč. zák. ve znění účinném do 31. 12. 2004 náhradu platí pojistitel poškozenému; poškozený však právo na plnění proti pojistiteli nemá, nestanoví-li zvláštní předpis jinak.

Z těchto ustanovení vyplývá, že účastníky právního vztahu z pojištění jsou zásadně pojistitel a pojištěný (event. pojistník) a přímé právo poškozeného ve vztahu k pojistiteli může být založeno jen právním předpisem. Vzhledem k tomu, že způsobení škody je jedním z právních důvodů vzniku závazků (§ 489 obč. zák.), vzniká ze způsobené škody právní vztah mezi poškozeným a tím, kdo mu za škodu odpovídá. Poškozený tak má právo na náhradu škody vůči němu. Vůči jeho pojistiteli má právo požadovat plnění z pojistné události jen v těch případech, kdy tak stanoví zvláštní předpis, jímž je v daném případě zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla).

Podle § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. (ve znění pozdějších předpisů) nestanoví-li tento zákon jinak, má pojištěný nárok, aby pojistitel za něho nahradil v rozsahu a ve výši podle zvláštního právního předpisu poškozeným uplatněné a prokázané nároky na náhradu

- a) škody na zdraví nebo usmrcením,
- b) škody vzniklé poškozením, zničením nebo ztrátou věci, jakož i škody vzniklé odcizením věci, pozbyla-li fyzická osoba schopnost ji opatrovat (dále jen „věcná škoda“),
- c) škody, která má povahu ušlého zisku,
- d) účelně vynaložených nákladů spojených s právním zastoupením při uplatňování nároků podle písmen a) až c),

pokud ke škodné události, ze které tato škoda vznikla a za kterou pojištěný odpovídá, došlo v době trvání pojištění odpovědnosti. Škoda se hradí v penězích, maximálně však do výše limitu pojistného plnění stanoveného v pojistné smlouvě.

Podle § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. poškozený má právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 u příslušného pojistitele nebo u Kanceláře, jedná-li se o nárok na plnění z garančního fondu podle § 24. Plnění pojistitele je splatné do 15 dnů, jakmile pojistitel skončil šetření nutné k zjištění rozsahu jeho povinnosti plnit nebo jakmile pojistitel obdržel pravomocné rozhodnutí soudu o výši náhrady škody (odst. 2).

Zákon v § 9 odst. 1 upravuje výjimky z obecně platné zásady, že poškozený nemá přímé právo na plnění vůči pojistiteli škůdce, a zakládá poškozenému přímý nárok na plnění. Jde o originární právo založené zvláštním právním předpisem a – byť je odvozeno od právního vztahu mezi pojistitelem a pojištěným škůdcem – nemá povahu nároku na náhradu škody. Pojistitel se také nestává osobou odpovědnou za škodu namísto škůdce. Obdobně totéž platilo i za účinnosti vyhlášky č. 492/1991 Sb. – srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 6. 2000, sp. zn. [25 Cdo 1094/98](#), popř. ze dne 24. 7. 2002, sp. zn. [25 Cdo 499/2002](#)).

Ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. dává poškozenému oprávnění uplatnit svůj nárok přímo proti pojistiteli toho, kdo mu odpovídá za škodu, což ovšem neznamená, že by do odpovědnostního vztahu mezi škůdcem a poškozeným vstoupil namísto škůdce jeho pojistitel, který není za vzniklou škodu odpovědný. Jeho povinností je pouze plnit za pojištěného, jestliže poškozený uplatnil vůči němu své právo na plnění. Mezi právem poškozeného na náhradu vzniklé škody vůči

škůdci (§ 420 a násl. obč. zák.) a specifickým právem poškozeného na výplatu plnění za pojištěného škůdce (§ 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb.) je třeba důsledně rozlišovat. Plnění pojistitele poskytnuté poškozenému není plněním z titulu jeho odpovědnosti za škodu, neboť osobou odpovědnou za škodu způsobenou poškozenému je pojištěný, a to bez ohledu na to, zda jeho odpovědnost je dána dle § 420 obč. zák. nebo § 427 obč. zák. a zda se jedná o škodu na zdraví nebo na majetku (§ 444, § 442 obč. zák.).

V textu ustanovení § 6 odst. 2 zákona č. 168/1999 Sb. se sice hovoří o náhradě škody, ale právě v souvislosti s uplatněnými a prokázanými nároky poškozeného na náhradu škody, které je pojistitel povinen za pojištěného škůdce nahradit v rozsahu a ve výši podle zvláštního právního předpisu. Ve vztahu poškozeného vůči pojistiteli škůdce pak § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. hovoří jednoznačně o právu poškozeného na plnění.

Právě proto, že ve vztahu mezi poškozeným a pojistitelem škůdce se nejedná o právo na náhradu škody, nelze souhlasit s názorem odvolacího soudu, který promlčení tohoto práva poškozeného posuzoval podle ustanovení § 106 obč. zák.

Ustanovení § 101 upravuje obecnou délku promlčecí doby, která platí všude tam, kde zákon nepočítá se zvláštní promlčecí dobou. Ustanovení § 104 obč. zák. (ve znění tehdy účinném) stanoví speciálně počátek běhu promlčecí doby u „práv na plnění z pojištění“, a to rok po pojistné události. Okamžik vzniku pojistné události je tedy rozhodující skutečností pro určení počátku běhu obecné promlčecí doby. Počátek promlčecí doby je určen objektivně a její délka je tak stanovena na čtyři roky od pojistné události bez ohledu na to, kdy byla pojistná událost pojišťovně oznámena a kdy se pojistné plnění stalo splatným – tedy kdy došlo ke vzniku nároku (*actio nata*). Závěr, že ustanovení § 101 a § 104 obč. zák. platí rovněž pro nároky poškozeného na plnění ze zákonného pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, zastává i právnícká literatura (srov. např. Švestka, J. in Jehlička, O., Švestka, J., Škárová, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 9. vydání. Praha. C. H. Beck, 2004, str. 371, 375, Škopová, V., totéž dílo, str. 1188, 1230). I když to v textu § 104 obč. zák. není výslovně uvedeno, je třeba vycházet z toho, že „právem na plnění z pojištění“ se rozumí konkrétní právo na plnění z určité pojistné události, které se marným uplynutím promlčecí doby promlčí.

Ze stejného principu promlčení „práv na plnění z pojištění“ vychází i současná právní úprava pojistné smlouvy podle zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů (zákon o pojistné smlouvě). Ustanovení § 8 uvedeného zákona výslovně stanoví, že tříletá promlčecí doba práva na pojistné plnění, jež počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události, platí i pro přímé nároky poškozeného na pojistné plnění vůči pojistiteli (srov. též Bohman, L. in Bohman, L., Dryjová, L., Wawerková M. Zákon o pojistné smlouvě. Komentář. Praha. Linde Praha, 2004, str. 65).

V dané věci k pojistné (škodné) události došlo dne 22. 2. 2000, promlčecí doba začala tedy plynout dne 22. 2. 2001 a skončila dne 22. 2. 2004. Vzhledem k tomu, že žalobce uplatnil svůj nárok proti pojistiteli podáním žaloby dne 21. 2. 2003, učinil tak včas a jeho nárok není promlčen.

Z uvedeného vyplývá, že rozhodnutí odvolacího soudu není z hlediska důvodu uplatněného v dovolání (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.) správné, a proto dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2, věta za středníkem, odst. 3, věta první, o. s. ř.).